

ITÄMEREN YMPÄRYSMSMAISTA AIKUISKASVATUKSEN "UUSI HELLAS"

Jos Itämeren maiden aikuiskasvattajien tahtoon on uskomisen, Pohjois-Euroopasta ei tule monisatamiljoonaisen Euroopan harvaan astuttu reuna-alue, vaan yksi Euroopan keskeisistä sivistyksellisistä keskittymistä. Itämeri on ollut vuosikymmenten ajan ideologinen vedenjakaja. Nyt se halutaan palauttaa yhdistäväksi mereksi. Sen alueesta on määrä tulla "uusi Hellas".

Tällaisia ajatuksia nousi esille Pohjoismaiden Ministerineuvoston kokoonkutsumassa aikuiskoulutuskonferenssissa "Pohjoismaat ja Itämeren maat", joka pidettiin Hanasaassa toukokuun lopussa. Lajissaan se oli ensimmäinen.

Konferenssissa olivat edustettuna Pohjoismaiden lisäksi muut Itämeren ympärysalueet itäsimpinä niistä Venäjän federaatio ja Karjala ja eteläisimpänä yhdistynyt Saksa.

Konferenssin tavoitteena oli antaa potkua konkreettiselle aikuiskasvatusyhteistyölle sekä Itämeren maiden kesken yleensä että eri maiden kahdenkeskiselle yhteistyölle erikseen.

Erityisenä tavoitteena tälle ensimmäiselle suuralle tapaamiselle oli tehdä eri Pohjoismaiden aikuiskoulutuksen rakenteet, tavoitteet ja arvot tunnetuiksi muiden maiden edustajien keskuudessa. Pitäväthän Pohjoismaat omia aikuiskasvatustaan ja sen saavutuksia monessa mielessä esimerkillisinä maailmanlaajuisestikin. Mutta yhtäläillä muiden Itämeren ympärysmaiden näkökulmat kiinnostivat.

Itämeren alue luonteva intressipiiri

"Pohjoismaat ovat omassa integraatiossa pidemmällä kuin Euroopan Yhteisö ja niillä on enemmän yhdistäviä piirteitä kuin esimerkiksi Neuvostoliiton eri tasavalloilla tai Saksan muutamilla maakunnilla. Pohjoismaisen integraation keskeinen alue on juuri opetus ja tiede, joka on 40 prosenttia yhteistyön kokonaisbudjetista", muistutti osastopäällikkö *Kalervo Siikala*.

Itämeri on Pohjoismaille seuraava luonteva intressipiiri ajatellen vaikkapa ympäristökysymyksiä, liikennettä, kaupallista yhteistyötä ja kulttuuria. "Kukaan muu ei tätä yhteistyötä tee puolestamme. Meidän on tehtävä se itse", huomautti Siikala, jonka mielestä toistaiseksi on vasta herätty tajuamaan yhteisten ongelmien suuruus.

Professori *Victor Onuschkin* Neuvostoliiton kasvatustieteiden akatemiasta Leningradista edusti yhteistyön voimaperäistä tiivistämistä: "Pohjoismaiden kokemukset aikuiskasvatuksen alueella ovat sellaisessa vaiheessa, että ne tulee jalkaa myös muille." Professori *Reijo Wilenius* uskoi yhteistyössä vuorostaan erilaisuuden hedelmällisyyteen.

Konferenssi vetosi eri aikuiskasvatusjärjestöjä ja -laitoksia kehittämään suoria yhteyksiä ja miettimään konkreettisia yhteistyön muotoja yli rajojen. Esimerkiksi nousi mm. Tallinnan pedagogisen instituutin ja ruotsalaisen Östra Grevie folkhögskolanin vuosi sitten rakentama yhteistyö, jonka malli oli jaossa konferenssissa.

Kahdenkeskistä yhteistyötä

Erimuotoista yhteistyötä on toki virinnyt ja vireämässä muuallakin. Liikkeellä ovat ennen

muuta suomalaiset, tanskalaiset ja ruotsalaiset aikuiskasvatusorganisaatiot sekä Itämeren toiselta rannalta Baltian maat, lähinnä Viro ja Latvia. Vaihdetaan kokemuksia ja tietoa, otetaan opiskelijoita toisesta maasta, lainataan kouluttajia tai opiskellaan toisen maan kieltä. Etenkin Helsingin ja Tallinnan välillä yhteydet ovat nopeasti löytyneissä.

Juuri tähän, opettajien ja opiskelijoiden kahdenkeskiseen vaihtoon myös Hanasaaren konferenssi kehoitti eri maiden aikuiskasvattajia.

Pohjoismaiden Ministerineuvosto on tukenut monikansallisten aikuiskasvatusyhteyksien rakentamista Pohjoismaiden ja Baltian kesken. Se on myös varannut määrärahan, jolla mahdollistetaan nuorten balttien pääsy lyhytaikaiseen lisäkoulutukseen Pohjoismaissa.

Vielä ollaan kuitenkin lähtökuopissa ja toiminnassa on erikoisuuden ja käynnistämisen pikantti maku. Konferenssin työryhmissä yhteistyötä pohdittiin neljän pohjoismaisen mallin kautta: kansanopistojen, opintokeskusten, aikuisten perusopintojen (grundvux ja kommunvux) sekä työelämän koulutuksen.

Muuttuvan maailman multi-ihminen

Työelämän muutoksia tarkasteltiin Hanasaarissa kahdessa hyvin kiintoisassa esitelmässä. Toiminnanjohtaja *Kim Mørch Jacobsen* Tanskan Tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta (Udviklingscenter for folkeoplysning og voksenundervisning) esitti aikuiskouluttajille vision multi-ihmisestä, jonka on oltava valmis työskentelemään siellä missä tarvitaan, oltava valmis ottamaan vastaan uutta ja oltava valmis kansainvälisyyteen niin työtehtäviissään kuin asumisessaankin.

”Yksittäisissä maissa tarvitaan sen vuoksi hyvin monia aikuiskasvatusjärjestelmiä ja kokonaisuuden tulee olla kaotista, siis erilaista ja nopeasti muunneltavaa. Mihinkään tiettyihin koulutusohjelmiin ei tule lukkiutua, vaan kokeilla, joustaa ja muunnella uutta”, sanoi Jacobsen, jonka mukaan aikuiskoulutuksesta on tullut erittäin keskeinen menestystekijä.

Kapea erikoistaito ei hänen mukaansa riitä: ”Filosofian opettaminen voi olla tärkeämpää kuin atk, jota voi opiskella myös pikakursseilla.”

Työnfilosofiasta esitelmöinyt professori Reijo Wilenius maalasi kuvan aikakaudesta, joka kysyy kreatiivisuutta enemmän kuin koskaan ennen. Tarvitaan suurempaa rohkeutta ja älyllistä aktiivisuutta katsoa silmiin nykyhetkeä. ”Pelko muutosta kohtaan on huono neuvonantaja”, Wilenius evästi.

Aikuiskoulutuksen tulee paitsi valmentaa muuttuvaan työelämään, varustaa ihmisiä myös tarpeettomuudentunteeseen, siihen että töitä ei enää riitäkään kaikille. Se on kipeä prosessi, sillä ihmisen historia on pääosaltaan työn historiaa.

Aikuiskoulutuksen tulee Wileniuksen mielestä myös kouluttaa aikuisia mielekkääseen vapaa-aikaan, sillä vapaa-ajan ulottuvuus on ihmisen henkisessä hyvinvoinnissa entistä keskeisempi. Aikuiskoulutuksen Suureksi Tehtäväksi Wilenius näki antaa ihmiselle eväitä kokonaispersoonan rakentamiseen, kuten aloitteellisuuteen ja joustavuuteen.

Jatkokonferenssi vuonna 1993

Konferenssin osallistujia kehoitettiin perustamaan yhteinen verkosto siten, että olennaiset tiedot suurehkoista tilaisuuksista ja uusista aloitteista aikuiskoulutuksen ja kansansivistyksen alalla lähetettäisiin konferenssiin osallistuneille.

Koska kaikkinaisen yhteistyö on nyt viriämässä ja jo muutama lähivuosi tuo uutta tullessaan, päätettiin tutkia mahdollisuutta järjestää kahden vuoden kuluttua, vuonna 1993, seurantakonferenssi, mieluiten jossakin itäeurooppalaisessa maassa.

Konferenssiin osallistui kaikkiaan 65 kutsuttua osanottajaa Pohjoismaista ja Itämeren ympäryksistä. Osanottajat edustivat aikuiskasvatuksen tutkimusta, hallintoa ja aikuiskasvatusorganisaatioita.

ANNELI KAJANTO
